Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (седми състав)

2 април 2020 година*

„Преюдициално запитване — Директива 2003/55/ЕО — Общи правила за вътрешния пазар на природен газ — Защита на потребителите — Член 3, параграф 3 и буква б) от приложение А — Прозрачност на договорните условия — Задължение за предоставяне на потребителя на навременна и директна информация за повишаване на цената“

По дело C-765/18

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Landgericht Koblenz (Областен съд Кобленц, Германия) с акт от 1 октомври 2018 г., постъпил в Съда на 6 декември 2018 г., в рамките на производство по дело

Stadtwerke Neuwied GmbH

срещу

RI,

СЪДЪТ (седми състав),

състоящ се от: P. G. Xuereb (докладчик), председател на състава, T. von Danwitz и A. Kumin, съдии,

генерален адвокат: H. Saugmandsgaard Øe,

секретар: A. Calot Escobar,

предвид изложеното в писмената фаза на производството,

като има предвид становищата, представени:

– за Stadtwerke Neuwied GmbH, от J. Müller, Rechtsanwalt,

– за Европейската комисия, от O. Beynet и M. Noll-Ehlers, в качеството на представители,

предвид решението, взето след изслушване на генералния адвокат, делото да бъде разгледано без представяне на заключение,

постанови настоящото

* Език на производството: немски.

Решение

1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на член 3, параграф 3 от Директива 2003/55/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 26 юни 2003 година относно общите правила за вътрешния пазар на природен газ и отменяне на Директива 98/30/ЕО (ОВ L 176, 2003 г., стр. 57; Специално издание на български език, 2007 г., глава 12, том 2, стр. 80) във връзка с букви б) и в) от приложение А към нея.

2 Запитването е отправено в рамките на спор между Stadtwerke Neuwied GmbH, в качеството му на доставчик на газ, и клиента му RI по повод на внасянето на неиздължени плащания след многократно повишаване на цената на газта.

Правна уредба

Правото на Съюза

3 Съображения 2 и 3 от Директива 2003/55 гласят следното:

„(2) Опитът при прилагането на тази директива показва ползите, които може да са в резултат от вътрешния пазар на газ, по отношение на повишаване на ефективността, намаляване на цената, по-високи стандарти на обслужване и повишена конкуренция. Но остават и важни недостатъци и възможности за подобряване на функционирането на пазара, най-вече необходимостта от конкретни разпоредби за осигуряването на равностойни условия и за намаляване на рисковете от господство на пазара и хищническо поведение, осигуряване на недискриминационни тарифи за пренос и разпределение, чрез достъп до мрежата въз основа на тарифи, публикувани преди влизането им в сила, и гарантиране, че правата на малките и уязвими клиенти са защитени.

(3) На срещата в Лисабон на 23 и 24 март 2000 г. Европейският съвет призова да се предприемат спешни мерки, за да се завършат вътрешните пазари както в електроенергийния, така и в газовия сектор, и да се ускори либерализацията в тези сектори с оглед постигането на напълно работещ вътрешен пазар. Европейският парламент, в Резолюцията си от 6 юли 2000 г. относно втория доклад на Комисията за състоянието на либерализацията на енергийните пазари, изиска от Комисията да приеме подробен план за постигането на точно определени цели с оглед на постепенното, но пълно либерализиране на енергийния пазар“.

4 Според съображение 27 от тази директива:

„Зачитането на изискванията за обществени услуги е фундаментално изискване на настоящата директива и е важно в нея да бъдат определени общи минимални изисквания, които да се зачитат от всички държави членки и които взимат под внимание целите на защитата на потребителите, сигурността на доставките, защитата на околната среда и еднаквите равнища на конкуренцията във всички държави членки. Важно е изискванията за обществени услуги да може да бъдат интерпретирани на национална основа, вземайки под внимание националните обстоятелства и предмет на съблюдаването на законодателството на [Съюза]“.

5 Член 2 от Директива 2003/55 съдържа следните дефиниции:

„За целите на настоящата директива:

[…]

25) „клиенти за битови нужди“ означава клиенти, които закупуват природен газ за потребление в дома си;

[…]

27) „крайни клиенти“ означава клиенти, които закупуват природен газ за собствени нужди;

[…]“.

6 Член 3 от посочената директива, озаглавен „Задължения, свързани с обществени услуги и защита на потребителите“, предвижда в параграф 3:

„Държавите членки ще вземат подходящите мерки да защитят крайните клиенти и да осигурят високи нива на защита на клиентите, като в частност ще осигурят наличието на адекватни защитни мерки за защита на уязвимите клиенти, включително подходящи мерки да им се помогне да избегнат изключване. В този контекст те могат да вземат необходимите мерки, за да защитят клиентите в отдалечените райони, които са свързани към газовата система. Държавите членки може да определят доставчик от последна инстанция за потребителите, свързани към газовата мрежа. Те са длъжни да осигурят високи нива на защита на клиентите, особено що се отнася до прозрачността на общите условия на договорите, общата информация и механизмите за разрешаване на спорове. Държавите членки са длъжни да гарантират, че привилегированите клиенти могат на практика да преминат към нов доставчик. По отношение поне на домакинствата, тези мерки следва да включват изложените в приложение А“.

7 Приложение А към същата директива описва мерките за защита на потребителите по следния начин:

„Без да се засягат правилата на [Съюза] за защита на потребителя, и най-вече Директива 97/7/ЕО на Европейския парламент и на Съвета [от 20 май 1997 година относно защитата на потребителя по отношение на договорите от разстояние — Декларация на Съвета и на Европейския парламент по член 6, параграф 1 — Декларация на Комисията по член 3, параграф 1, първо тире (ОВ L 144, стр. 19; Специално издание на български език, 2007 г., глава 15, том 4, стр. 160)] и Директива 93/13/ЕИО на Съвета [от 5 април 1993 година относно неравноправните клаузи в потребителските договори (ОВ L 95, 1993 г., стр. 29; Специално издание на български език, 2007 г., глава 15, том 2, стр. 273)], мерките, посочени в член 3, следва да гарантират, че клиентите:

[…]

б) са уведомени по подходящ начин за всяко намерение за промяна на договорните условия и са информирани за правото си да се оттеглят, когато бъдат уведомени. Доставчиците на услуги уведомяват абонатите си директно за всяко повишаване на цените, в подходящ срок не по-късно от един нормален период за съставяне на сметки след като повишението влезе в сила. Държавите членки гарантират, че клиентите са свободни да се оттеглят от договора, ако не приемат новите условия, за които ги е нотифицирал доставчикът на газови услуги;

в) получават прозрачна информация за приложимите цени и тарифи и за стандартните условия, във връзка с достъпа и използването на газовите услуги;

[…]“.

Германското право

8 Член 36, параграфи 1 и 2 от Energiewirtschaftsgesetz (Закон за енергийната икономика, наричан по-нататък „EnWG“) гласи следното:

„Задължение за базово снабдяване

(1) В районите, в които осигуряват базовото снабдяване на битовите клиенти, енергоснабдителните предприятия са длъжни да оповестяват общите условия и цени за доставките при ниско напрежение или ниско налягане и да ги публикуват в интернет, както и да снабдяват всички битови клиенти при тези условия и на тези цени. Задължението за базово снабдяване не се прилага, когато поради икономически причини енергоснабдителното предприятие не може да гарантира снабдяването с газ.

(2) Доставчиците на услугата базово снабдяване, посочени в параграф 1, са енергоснабдителните предприятия, които снабдяват възможно най-много клиенти за битови нужди в общ район за снабдяване“.

9 Според член 1, параграф 1 от Verordnung über allgemeine Bedingungen für die Gasverordnung von Tarifkunden (Наредба за общите условия за снабдяване с газ на клиентите по общата тарифа) от 21 юни 1979 г. (BGBl. 1979 I, стр. 676) (наричана по-нататък „AVBGasV“):

„Условията, при които газоснабдителните дружества са длъжни […] да присъединят всяко лице към разпределителната си мрежа и да го снабдяват по общите тарифни цени, са определени в членове 2—34 от тази наредба. Те са неразделна част от договора за доставка“.

10 Според член 4, параграф 2 от AVBGasV измененията на общите тарифи и условия влизат в сила само след публикуване.

11 Член 32, параграфи 1 и 2 от AVBGasV предвижда:

„(1) Договорното отношение съществува до момента, в който някоя от страните го прекрати с едномесечно предизвестие, което изтича в края на календарния месец.

[…]

(2) Ако общите тарифи бъдат променени или ако газоснабдителното дружество промени общите си условия въз основа на тази наредба, клиентът може да прекрати договорното отношение с двуседмично предизвестие, което изтича в края на календарния месец след публикуването.

[…]“.

12 AVBGasV е отменена с Gasgrundversorgungsverordnung (Наредба за базово снабдяване с газ) от 26 октомври 2006 г. (BGBl. 2006 I, P. 2396), изменена със закон от 29 август 2016 г. (BGBl. 2016 I, p. 2034). Член 5, параграфи 2 и 3 от Наредбата за базовото снабдяване с газ предвижда:

„(2) Всяка промяна в общите цени и в допълнителните условия влиза в сила в началото на месеца, при условие че е била публикувана поне шест седмици преди това. Доставчикът на услугата за базово снабдяване е длъжен едновременно с публикуването да изпрати на клиентите си писмо, в което се посочват предвидените промени, както и да ги публикува на интернет сайта си; в този смисъл той трябва да уточни обхвата, причините и предпоставките за промяната, а също и да предостави по разбираем начин препратка към правата на клиента, посочени в параграф 3, както и информацията, посочена в член 2, параграф 3, първо изречение, точка 7.

(3) При промяна на общите цени или на допълнителните условия клиентът е в правото си да прекрати договора без предизвестие в момента на влизане в сила на посочените промени […]“.

Спорът в главното производство и преюдициалните въпроси

13 Stadtwerke Neuwied е доставчик на природен газ, чиято правноорганизационна форма е дружество на германското частно право, но като общинско предприятие, натоварено с доставката на услуги от общ интерес в полза на колективен орган, подлежи на контрол от страна на държавата, като град Нойвид (Германия) е единствен собственик на дяловете му, а кметът на този град е в надзорния му съвет.

14 RI е клиент на Stadtwerke Neuwied от 28 юли 2004 г. Този доставчик на газ изпълнява задълженията си въз основа на договор за базово снабдяване. Между януари 2005 г. и септември 2011 г. Stadtwerke Neuwied повишава цените поради повишената изкупна цена на природния газ, като същевременно взема предвид икономиите, реализирани в други области на газовия сектор. Дружеството иска от RI да му изплати сума в размер на 1 334,71 EUR, съответстваща на неиздължени плащания поради това адаптиране на цените. RI не е бил информиран лично за посоченото адаптиране, като се има предвид обаче, че Statdwerke Neuwied е публикувало на интернет сайта си общите си цени и тарифи, както и договорното адаптиране. От друга страна, повишаването на цените е било предмет на публикация в местната преса.

15 Пред запитващата юрисдикция RI твърди, че договорът за снабдяване, сключен с Stadtwerke Neuwied, не съдържа действителна клауза за промяна на цените и оспорва исканията на Stadtwerke Neuwied. По-специално той смята, че Stadtwerke Neuwied не е имало действителното право да адаптира цените си, че исканата потребителска цена е неразумна и че дори да се приеме, че такова право съществува, едностранното право на определяне на цените на основание на член 4 от AVBGasV е лишено от прозрачност. RI заключава, че повишенията на цената на газта се невалидни. Освен това RI предявява насрещен иск, с предмет да се установи, че определените от доставчика цени са неразумни и лишени от основание, както и да получи обезщетение за част от сумите, заплатени на Stadtwerke Neuwied в периода между 1 януари 2005 г. и 31 декември 2011 г.

16 Запитващата юрисдикция приема, че разрешаването на спора, с който е сезирана, зависи от тълкуването на разпоредбите на Директива 2003/55.

17 Според нея пропускът на Stadtwerke Neuwied да предостави навременна и директна информация на потребителя за повишенията на цената на газта може да постави под въпрос валидността на тези повишения, тъй като на изискването за прозрачност, което следва от член 3, параграф 3 от Директива 2003/55 и от букви б) и в) от приложение А към нея, може да се направи пряко позоваване в спор като този в главното производство, въпреки че в спорния период тази директива не е била транспонирана в германското право.

18 Запитващата юрисдикция уточнява обаче, че подходът ѝ предполага, предвид факта, че Директива 2003/55 не е била транспонирана, изискването за прозрачност, предвидено в нея, да е пряко приложимо и на него да може да се позове частноправен субект срещу дружество на частното право, каквото е Stadtwerke Neuwied, както и че спазването на това изискване обуславя самата валидност на повишението на цената.

19 В това отношение запитващата юрисдикция подчертава, че Bundesgerichtshof (Федерален съд, Германия) е приел, че националните разпоредби, в сила към момента на настъпване на фактите в главното производство, не могат да бъдат разтълкувани съответно на Директива 2003/55. От друга страна, като стига до извода, че тази директива не е директно приложима, тази

юрисдикция приема, че подобно положение не следва да доведе до невалидността на спорните повишавания на цената, и признава на Stadtwerke Neuwied правото да адаптира цените си въз основа на допълнително тълкуване на договора за доставка на газ.

20 Запитващата юрисдикция поставя въпроса дали разпоредбата на член 3, параграф 3 от Директива 2003/55 във връзка с букви б) и в) от приложение А към нея трябва да се тълкуват в смисъл, че директното информиране на клиента за повишаването на цените е предпоставка за валидността на повишението. От друга страна, тя поставя въпроса дали тези разпоредби са директно приложими, предвид факта, че в съответствие с практиката на Съда те биха могли да се приемат за безусловни и достатъчно ясни и че на тях може да се направи позоваване срещу образувание, а именно Stadtwerke Neuwied, което отново според практиката на Съда би могло да се приеме за подлежащо на държавен контрол или за притежаващо особени права, които не попадат в обхвата на разпоредбите, приложими към отношенията между частноправни субекти.

21 При тези обстоятелства Landgericht Koblenz (Областен съд Кобленц, Германия) решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:

„1) Следва ли член 3, параграф 3 от Директива [2003/55] във връзка с букви б) и в) от приложение А към нея да се тълкува в смисъл, че непредоставянето на потребителите на природен газ на навременна и директна информация относно предпоставките, причините и обхвата на предстоящо изменение на тарифите за доставка на природен газ е пречка за действителността на подобно изменение на тарифата?

2) При положителен отговор на първия въпрос:

Следва ли член 3, параграф 3 от Директива [2003/55] във връзка с букви б) и в) от приложение А към нея да се прилага пряко от 1 юли 2004 г. спрямо предприятие доставчик, което е частноправен субект (дружество с ограничена отговорност по германското право GmbH), тъй като от гледна точка на съдържанието им посочените разпоредби са безусловни и следователно могат да се прилагат без друг акт за транспониране, предоставяйки на гражданина права спрямо организация, която независимо от нейната частноправна организационна форма се контролира от държавата, тъй като държавата е единственият собственик на дяловете в капитала на предприятието?“.

По преюдициалните въпроси

По първия въпрос

22 С първия си въпрос по същество запитващата юрисдикция иска да се установи дали член 3, параграф 3 от Директива 2003/55 във връзка с букви б) и в) от приложение А към нея трябва да се тълкуват в смисъл, че когато промените в цената, за които клиентите не са били лично уведомени, са извършени от доставчик на газ от последна инстанция с единствената цел да се отрази повишаването на изкупната цена на природния газ, а не да се търси печалба, спазването от страна на доставчика на задълженията за прозрачност и за предоставяне на информация, посочени в тези разпоредби, е предпоставка за валидността на съответните промени в цената.

23 Следва да се припомни, че целта, преследвана с Директива 2003/55, е да се подобри действието на вътрешния пазар на газ. В това отношение недискриминационният и прозрачен достъп до мрежата на справедливи цени е необходим, за да има реална конкуренция, и е от първостепенно значение, за да се завърши вътрешният пазар на газ (решение от 23 октомври 2014 г., Schulz и Egbringhoff, C-359/11 и C-400/11, EU:C:2014:2317, т. 39).

24 В този смисъл грижата за защита на потребителя е в основата на разпоредбите на Директива 2003/55 и е тясно свързана както с либерализацията на въпросните пазари, така и с още една цел на тази директива — да се гарантира сигурността и стабилността на снабдяването с газ (решение от 23 октомври 2014 г., Schulz и Egbringhoff, C-359/11 и C-400/11, EU:C:2014:2317, т. 40).

25 Именно с оглед на тази цел и на тази грижа член 3 от Директива 2003/55 относно задълженията, свързани с обществените услуги и защитата на потребителите, предвижда в параграф 3, че държавите членки вземат подходящите мерки да защитят крайните клиенти и да осигурят високи нива на защита на клиентите. Освен това държавите членки могат да определят доставчик от последна инстанция, за да гарантират сигурността на снабдяването за потребителите, свързани към газовата мрежа. Във всеки случай по отношение поне на домакинствата тези мерки следва да включват изложените в приложение А към Директивата.

26 В буква б) от приложение А към Директива 2003/55 е уточнено, че мерките, посочени в член 3, параграф 3, следва да гарантират по-специално че доставчиците на услуги уведомяват абонатите си директно за всяко повишаване на цените, в подходящ срок не по-късно от един нормален период за съставяне на сметки след като повишението влезе в сила. Освен това според тази разпоредба държавите членки гарантират, че клиентите са свободни да се оттеглят от договора, ако не приемат новите условия за доставка на газ. Според буква в) от приложение А към тази директива клиентите получават прозрачна информация за приложимите цени и тарифи.

27 Следва да се констатира обаче, че текстът на тези разпоредби не посочва дали спазването на задълженията за прозрачност и предоставяне на информация в тежест на доставчиците на газ е предпоставка за валидността на промените в цената на доставката на газ.

28 Съдът обаче е приел, че за да могат изцяло и реално да упражняват своите права и да вземат информирано решение за евентуално прекратяване на договора или за оспорване на промяната в цената на доставката, клиентите трябва да бъдат уведомявани в подходящ срок преди влизането в сила на промяната за основанията, предпоставките и обхвата ѝ (решение от 23 октомври 2014 г., Schulz и Egbringhoff, C-359/11 и C-400/11, EU:C:2014:2317, т. 47).

29 От това следва, че задълженията за прозрачност и предоставяне на информация, предвидени в букви б) и в) от приложение А към Директива 2003/55, имат за цел да гарантират в съответствие с целта за защита на потребителите, че клиентът може да упражни правото си да прекрати договора или да оспори промяната в цената на доставката.

30 Упражняването на това право от клиентите обаче не би могло да се гарантира, а разпоредбите на букви б) и в) от приложение А към Директива 2003/55 биха били лишени от полезно действие, ако доставчикът на газ не изпълни задълженията си за прозрачност и предоставяне на информация, пропускайки по-специално да информира лично клиентите си за предстоящата промяна в цената.

31 При това положение следва да се припомни, че при конкретните обстоятелства на делото в главното производство Stadtwerke Neuwied е „доставчик от последна инстанция“ по смисъла на член 3, параграф 3 от Директива 2003/55 и че промените в цената, последователно направени от този доставчик, имат за цел единствено да отразят повишаването на изкупната цена на природния газ, а не да се търси печалба.

32 Съдът обаче е приел, че тъй като такъв доставчик на газ е длъжен, като част от наложените му с националната правна уредба задължения, да сключва договори с клиентите, които поискат и имат право на това, при закрепените в тази уредба условия, икономическите интереси на

посочения доставчик трябва да бъдат отчетени, доколкото той няма право да избира съдоговорителите си и няма право да прекратява договора по своя преценка (решение от 23 октомври 2014 г., Schulz и Egbringhoff, C-359/11 и C-400/11, EU:C:2014:2317, т. 44).

33 При тези условия следва да се приеме, че когато промените в цената на доставчика на газ отразяват само повишаването на изкупната цена на природния газ в цената на доставката, без доставчикът да се стреми към каквото и да е печалба, недействителността на тези промени поради факта, че клиентите не са били лично уведомени, може сериозно да застраши икономическите интереси на доставчика на газ.

34 Следователно, тъй като доставчикът е длъжен да гарантира сигурността на доставките на клиентите си, валидността на повишаването на цените поради отразеното повишаване на изкупната цена на газта не може да зависи от личното информиране на посочените клиенти. В противен случай икономическият риск, който би понесъл доставчикът на газ, би могъл както да постави под въпрос изпълнението на целта за сигурност на доставките, посочена в Директива 2003/55, така и да навреди непропорционално на икономическите интереси на този доставчик.

35 Тъй като обаче пропускът за лично уведомяване във връзка с промените в цената накърнява, дори в такова положение, защитата на потребителите, важно е все пак, от една страна, клиентите на такъв доставчик да могат да развалят договора във всеки момент, а от друга страна, тъй като доставката на газ е извършена на цена, с която клиентът не е могъл да се запознае преди влизането ѝ в сила, да му бъдат предоставени подходящи средства за обжалване, за да може той да иска да бъде обезщетен за евентуално претърпяната вреда, поради факта че е бил лишен от възможността да упражни своевременно правото си да смени доставчика, за да се ползва от по-изгодна цена. Запитващата юрисдикция трябва да провери тези въпроси.

36 С оглед на изложените по-горе съображения на първия въпрос следва да се отговори, че член 3, параграф 3 от Директива 2003/55 във връзка с букви б) и в) от приложение А към нея трябва да се тълкува в смисъл, че когато измененията в цената, за които клиентите не са били лично уведомени, са извършени от доставчик на газ от последна инстанция с единствената цел да се отрази повишаването на изкупната цена на природния газ, а не да се търси печалба, спазването от страна на доставчика на задълженията за прозрачност и за предоставяне на информация, посочени в тези разпоредби, не е предпоставка за валидността на разглежданите изменения в цената, при условие че клиентите могат да развалят договора във всеки момент и разполагат с подходящи средства за обжалване, за да бъдат обезщетени за евентуално претърпяната вреда от това, че не са били лично уведомени за промените.

По втория преюдициален въпрос

37 Предвид отговора на първия преюдициален въпрос не е необходимо да се отговаря на втория въпрос.

По съдебните разноски

38 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (седми състав) реши:

Член 3, параграф 3 от Директива 2003/55/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 26 юни 2003 година относно общите правила за вътрешния пазар на природен газ и отменяне на Директива 98/30/ЕО във връзка с букви б) и в) от приложение А към нея трябва да се тълкува в смисъл, че когато измененията в цената, за които клиентите не са били лично уведомени, са извършени от доставчик на газ от последна инстанция с единствената цел да се отрази повишаването на изкупната цена на природния газ, а не да се търси печалба, спазването от страна на доставчика на задълженията за прозрачност и за предоставяне на информация, посочени в тези разпоредби, не е предпоставка за валидността на разглежданите изменения в цената, при условие че клиентите могат да развалят договора във всеки момент и разполагат с подходящи средства за обжалване, за да бъдат обезщетени за евентуално претърпяната вреда от това, че не са били лично уведомени за промените.

Подписи